

ทัศนะเกี่ยวกับพระสงฆ์และข้าราชการ ในนวนิยายของ วิมล ไทรนิมโน VIEWPOINT TOWARD BUDDHIST MONKS AND GOVERNMENT OFFICIALS IN WIMON SAINIMNUAN'S NOVELS

ภัทรขวัญ ทองเถาว์*

Pattrakwan Tongtaow*

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Thai Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University.

*Corresponding author, E-mail: P-kwan28@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษานวนิยายเรื่อง ภู และเรื่อง โศกพระนาง ของวิมล ไทรนิมโน เพื่อแสดงให้เห็นทัศนะของผู้เขียนที่มีต่อพระสงฆ์และข้าราชการ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เขียนเสนอทัศนะที่มีต่อพระสงฆ์ว่าไม่สามารถเป็นพึ่งของพุทธศาสนิกชนได้ อาศัยความศรัทธาในพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการฉกฉวยทรัพย์สินและผลประโยชน์ ซึ่งพฤติกรรมของพระสงฆ์ในเรื่องไม่ต่างจาก “งูสีเหลือง” ส่วนทัศนะที่มีต่อข้าราชการ ข้าราชการมีพฤติกรรมใช้อำนาจในการข่มเหงและฉ้อโกงประชาชน ซึ่งลักษณะของข้าราชการในเรื่องผู้เขียนเปรียบว่ามีพฤติกรรมคล้ายตัว “เหี้ย” นับได้ว่า นวนิยายของวิมล ไทรนิมโน ได้แสดงให้เห็นด้านลบของบุคคลที่น่าจะเป็นแบบอย่างและที่พึ่งของประชาชน

คำสำคัญ: ทัศนะ นวนิยาย วิมล ไทรนิมโน

Abstract

This article aimed to study Wimon Sainimnuan's novels to show the writer's viewpoint toward Buddhist monks and government officials. The results revealed the writer's viewpoint toward Buddhist monks that they cannot be sanctuary for Buddhists and use people's faith in Buddhism as a tool to snatch assets and benefits. In his novels, Buddhist monks' behaviors are like “yellow snake”. The writer's viewpoint toward government official is they use their power to persecute and defraud people. In his novels, he insinuated that government officials' behaviors are like “monitor lizards”. It could be said that Wimon Sainimnuan's novels disclose the negative of people who should be public's idols and sanctuaries.

Keywords: Viewpoint Novels, Wimon, Sainimnuan

บทนำ

วรรณกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญที่นักเขียนใช้ในการถ่ายทอดความคิด ตลอดจนทัศนคติต่อความเป็นไปในสังคม นักเขียนย่อมเสนอความคิดเห็นของตนลงไปในงาน ทั้งความคิดเห็นส่วนตัวที่เกิดจากประสบการณ์ของชีวิตของตนเอง และความคิดเห็นต่อสังคมในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ดังที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ [1] ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับบทบาทของนักเขียนกับสังคมว่ามาถึงแม้จะเป็นคนเดียวก็นับเปรียบเหมือนสามคน นอกจากจะเป็นนักประพันธ์แล้ว ยังเป็นสมาชิกหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้น และยังมีฐานะเป็นพลเมืองอีกด้วย

วิมล ไทรนันทน์ เป็นนักเขียนคนหนึ่งที่น่าเสนอทัศนะของตนเองที่มีต่อสังคมผ่านงานเขียน วิมล ไทรนันทน์ เป็นนักเขียนที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (S.E.A. Write Award) ในปี พ.ศ. 2543 จากนวนิยายเรื่อง อมตะ ซึ่งนำเสนอให้เห็นการปะทะกันในเรื่องแนวคิดทางวิทยาศาสตร์และพุทธศาสนา หากย้อนกลับไปสำรวจ นวนิยายเรื่องแรกๆ ที่สร้างชื่อเสียงให้เขา นวนิยายเรื่อง ฐะ นับเป็นนวนิยายที่มีผู้กล่าวถึงและวิพากษ์วิจารณ์มากเรื่องหนึ่ง เพราะวิมล ไทรนันทน์กล่าวตีแผ่เรื่องราวในด้านลบเกี่ยวกับพระสงฆ์ ซึ่งเป็นบุคคลที่คนในสังคมพุทธเคารพนับถือ วิมลแสดงทัศนะเกี่ยวกับพระสงฆ์ว่า คนที่ได้ชื่อว่าเป็นพระสงฆ์ก็ยังมีพฤติกรรมที่ไม่ต่างจากคนธรรมดาและวัดไม่สามารถเป็นที่พึ่งในการขัดเกลาจิตใจได้ วินิตา ดิถียนต์ [2] กล่าวถึงนวนิยายเรื่อง ฐะ ของวิมล ไทรนันทน์ไว้ว่า

“วิมลกล้าเอาเรื่องที่ตะตองยากที่สุดสำหรับคนไทยคือเรื่องศาสนามาตีแผ่ในแง่ลบอย่างองอาจ และด้วยรายละเอียดทำให้รู้สึกที่วิมลคงเฝ้าดูพฤติกรรมเหล่านี้มาด้วยความขมขื่นและอัดอั้นตันใจ ในที่สุดก็ตัดสินใจว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ไม่อาจละกีดบอกกันได้อย่างสุภาพหรือปรารถนาให้ฟังอย่าง

ใจเย็นด้วยการชี้แจงถึงสิ่งที่ถูกต้องแต่เป็นเรื่องที่ต้องกระชากคนไทยให้ตื่นมาจากความมกมายจนกระทั่งสังคมเกือบจะถึงกาลวิบัติด้วยมารศาสนาที่อยู่ในรูปของผู้สืบทอดศาสนานั้นเอง”

การนำเสนอภาพความเลวร้ายของผู้สืบทอดศาสนา ทำให้นวนิยายเรื่อง ฐะ ของวิมล ไทรนันทน์มีความโดดเด่นน่าสนใจ นอกจากนี้ นวนิยายเรื่อง โคกพระนาง ซึ่งเป็นนวนิยายที่มีความต่อเนื่องในเรื่องตัวละครและสถานที่ ยังนำเสนอความเลวร้ายของพฤติกรรมพระสงฆ์ รวมถึงพฤติกรรมของข้าราชการที่ฉ้อโกงประชาชน เรื่องราวเหล่านี้แสดงให้เห็นทัศนะของวิมล ไทรนันทน์ ที่มีต่อ “คนมีสี” ว่าไม่สามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้

บทความนี้มุ่งนำเสนอให้เห็นทัศนะที่มีต่อคน “คนมีสี” ได้แก่ คนในผ้าเหลือง (พระสงฆ์) และคนในเครื่องแบบชุดสีทึบ (ข้าราชการ) ในนวนิยายเรื่อง ฐะ [3] และเรื่อง โคกพระนาง [4] ซึ่งบุคคลมีสีเหล่านี้มีบทบาทและมีความสำคัญต่อสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมชนบทที่เต็มไปด้วยปัญหาความทุกข์ยากและขาดที่พึ่งพา

ฐะ : คนในผ้าเหลืองและคนในสีทึบที่ถลกทุกสิ่งไปจากชีวิตคุณ

นวนิยายเรื่อง ฐะ เป็นเรื่องราวของชาวบ้านตำบลโคกพระนาง ซึ่งมีความศรัทธาต่อหลวงพ่อบุญเจ้าอาวาสวัยสามสิบปีคนใหม่ หลวงพ่อบุญนั้นมักจะชักชวนชาวบ้านให้บริจาคเงินสร้างวัดตลอดเวลา โดยนำเอาเรื่องบุญกุศลมาเป็นเครื่องจูงใจ หลวงพ่อบุญนั้นต้องการสร้างกุฏิหลังใหม่ จึงคิดจัดงานวัดขึ้นเพื่อเรียกรายเงิน กำนันฤทธิ์เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการจัดงานครั้งนี้เพราะหวังผลประโยชน์จากหลวงพ่อบุญในการช่วยหาเสียงเลือกตั้ง ยี่สุนสามเฒ่าของแตงกรรยาภานันฤทธิ์ซึ่งต้องโทษคดีฆ่าคนพ้นโทษออกจากคุกกลับบ้านและแตงอยากกลับมาอยู่กับเขา แต่กำนันฤทธิ์ไม่ยอมหย่า ยี่สุนมีอาชีพใหม่คือจับงูขาย เงินที่ได้จากการจับงูก็ต้องหมดไปกับการทำบุญ ด้วยแม่ของยี่สุนหวังว่าชาติหน้าจะได้สบาย

จันทร์น้องเขยของยี่สุนบวชเป็นพระ และได้เป็นเลขาของหลวงพ่อเนียน พระจันทร์กับหลวงพ่อเนียนมีความสัมพันธ์ลึกซึ้ง เมื่อหลวงตาเต้พระผู้มีความชำนาญในการทำปลัดขิกจับได้หลวงพ่อเนียนจึงกำจัดหลวงตาเต้โดยใส่ยาพิษในกาน้ำชา เมื่อหลวงตาเต้มรณภาพ หลวงพ่อเนียนก็แอบฉีดยาให้ศพไม่เน่า หลวงพ่อเนียนได้รับประโยชน์อีกมากมายจากอภินิหารศพไม่เน่า ผู้คนหลังไหลเข้ามาดู หลวงพ่อเนียนเก็บเงินได้มากมายมหาศาล นอกจากนั้นหลวงพ่อเนียนยังสร้างสถานการณพระกินคนและท่านก็สยบได้ ทำให้ผู้คนหลังไหลกันมาพิสูจน์ความศักดิ์สิทธิ์เงินทองจึงเข้าวัดมากมาย

ตัวละครพระสงฆ์ทั้งหมดในเรื่องคือ “หลวงพ่อเนียน” “พระจันทร์” และ “หลวงตาเต้” วิมลล้วนสร้างให้เป็นตัวละครที่มีพฤติกรรมความเลวร้ายสำหรับผู้ที่อยู่ในผ้าเหลือง โดยเฉพาะตัวละคร “หลวงพ่อเนียน” เจ้าอาวาสหนุ่มผู้พูดจาไพเราะ หน้าตาผิวพรรณมีสง่าราศี น่าเลื่อมใส

หลวงพ่อเนียนเป็นตัวละครที่ซับซ้อนที่สุดเห็นได้จากคำบรรยายที่ซ่อนเงื่อนงำไว้ตั้งแต่คำแนะนำตัวละคร ไม่ว่าจะเป็นผิวพรรณที่หมดจดจนชาวบ้านเลื่อมใสกล่าวว่ามีสง่าราศีของผ้าเหลืองในขณะรูปโฉมของหลวงพ่อเนียนนั้นตรงกันข้ามกับจิตใจที่มีมืดดำ

ตัวละครหลวงพ่อเนียนเป็นพระสงฆ์ที่พูดจาไพเราะ หวานหู มีจิตวิทยาในการพูด เช่น

“ดูอย่างอาตมานี้หนาโยม อาตมาฉันเพียงวันละสองมือเท่านั้น โยมนะดีกว่าอาตมาเสียอีกได้กินวันละสามมือ มีบ้านอยู่มีลูกมีหลาน แล้วดูอย่างอาตมาสิไม่มีอย่างโยมมีสักอย่าง ที่อยู่ยังต้องอาศัยวัด ข้าวก็อาศัยบรรดาญาติโยม...เชื้ออาตมาเกิดหนาโยมอย่าเป็นทุกข์เป็นร้อนอะไรนักเลย ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามกรรม หันหน้าเข้าหาทางธรรม หมั่นทำบุญทำกุศลโยมจะเป็นสุขเอง”

(วิมล ไทรนันทน์, 2550ก: 41) [3]

เห็นได้ว่าคำเทศนาของหลวงพ่อเนียนนั้นก็เทศน์เพื่อหาประโยชน์เข้าตัวเพื่อให้ชาวบ้านทำบุญเมื่ออ่านคำของหลวงพ่อเนียนที่ว่า “โยมเอ๋ย เชื้ออาตมาเกิดหนา” หรือว่า “อย่างนี้ได้กุศลแรงหนาโยม” เป็นน้ำเสียงลากๆ เย็นๆ ที่เสียดสีได้ลึกซึ้ง

หลวงพ่อเนียนมีกลวิธีต่างๆ ในการหาเงินเข้าวัด หลวงพ่อเนียนเป็นพระสงฆ์ประเภท “เอาสวรรค์มาขาย เอานรกมาชู้” หลวงพ่อเนียนเป็นพระสงฆ์ที่ไม่เข้าใจถึงแก่นของพระพุทธศาสนา เอาศรัทธาของชาวบ้านมาเป็นเครื่องมือหาเงินเข้าวัด นอกจากนี้ยังมีความคิดที่จะแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนอยู่ตลอดเวลา หลวงพ่อเนียนกระทำการที่ผิดตลอดเวลา จิตใจเต็มไปด้วยกิเลสตัณหา ซึ่งผู้อยู่ในฐานะพระสงฆ์ไม่ควรจะคิดไม่ควรจะทำ

หลวงพ่อเนียนนอนคิดฝันถึงสมณศักดิ์ที่ตนได้รับอย่างภูมิใจ การนอนคิดนอนฝันในเรื่องยศถาบรรดาศักดิ์เป็นสิ่งที่ไม่ควรคิด ผู้ที่เป็นพระสงฆ์แล้วไม่ควรคิดปรุงแต่งกิเลสให้พอกพูนในใจ หลวงพ่อเนียนปรุงกิเลสในใจให้พอกพูนขึ้นจนขาดสติไม่รู้ว่าพระมีหน้าที่อะไร และควรคิด หรือทำตัวเช่นไร นอกจากนั้นหลวงพ่อเนียนก็มีพฤติกรรมเลวร้ายตลอดทั้งเรื่อง การกระทำของหลวงพ่อเนียนเช่นนั้นไม่ได้ต่างจากโจร คนชั่ว หรือแม้แต่สัตว์ (งู) ที่วิมล ไทรนันทน์ นำนมาเปรียบไว้

วิมล ไทรนันทน์ สร้างหลวงพ่อเนียนเป็นเพศที่สาม ที่มีความสัมพันธ์กับพระลูกวัดคือ พระจันทร์ พระจันทร์นั้น แต่เดิมเป็นน้องเขยของยี่สุน ไปทำงานรับจ้างที่กรุงเทพฯ เมื่อกลับมาที่โคกพระนาง พ่อและแม่ป่วยหนักจึงได้บวชเพื่ออุทิศบุญกุศลให้พ่อกับแม่ ครั้นเมื่อต้องการลาสิกขาเพื่อไปช่วยภรรยาทำนา หลวงพ่อเนียนได้ตัดทอนไว้ โดยได้ยื่นข้อเสนอให้พระจันทร์ทำงานเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส และให้เงินเป็นค่าตอบแทนดังข้อความที่ว่า

“ให้เธอห้าพันก่อน แล้วฉันจะให้อีกเป็นหมื่น...”

จันทราใจตื่นเต้น แม้จะเป็นเงินแค่ห้าพัน แต่ทว่าในชีวิตเขาไม่เคยจับเงินมากเท่านี้เลย

“ฉันจะให้เธอเรื่อยๆ ไปแหละ ถ้าเธอยังอยู่กับฉัน เงินทองฉันมีเยอะแยะ”

ท่านพุดยิ้มๆ ยกแขนโอบไหล่จันทราบีบเบาๆ อย่างเอ็นดู จันทรารู้สึกตะขิดตะขวงใจ แต่ความเกรงใจทำให้เขาไม่กล้าขยับ

คืนนั้น จันทราได้เงินเพิ่มเป็นหมื่นอย่างไม่เคยหวังมาก่อน

(วิมล ไทรนิมิต. 2550ก: 200) [3]

เห็นได้ว่าหลวงพ่อเนียนได้นำเงินที่ชาวบ้านบริจาคเพื่อการกุศลมาใช้จ่ายเพื่อสนองกิเลสตัณหาของตน ส่วนพระจันทร์เองก็ไม่ได้ละอายหรือเกรงกลัวต่อการทำบาปดังกล่าว พระจันทร์ไม่สามารถละกิเลสและความต้องการในเรื่องเงินได้ จึงยอมมีความสัมพันธ์กับหลวงพ่อเนียนอย่างลับๆ เพื่อความสบาย ไม่ต้องทนลำบากกลับไปช่วยภรรยาทำนา พระจันทร์จึงเป็นอีกตัวละครหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นลักษณะของพระสงฆ์ที่ไม่สามารถต้านทานอำนาจกิเลสตัณหาและอำนาจของเงินตรา

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างหลวงพ่อเนียนและพระจันทร์ ยังสะท้อนทัศนคติของวิมล ไทรนิมิต ที่มีต่อกฎของพุทธศาสนาว่า การถือเพศบรรพชิตในพุทธศาสนาแท้ที่จริงแล้วคือการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์เสพกามเพศเดียวกันได้ง่ายขึ้นหรือไม่

ตัวละครหลวงตาเต๋เป็นอีกตัวละครหนึ่งที่ชี้ให้เห็นพฤติกรรมที่หลากหลายของผู้เป็นพระสงฆ์ หลวงตาเต๋ชอบเลี้ยงงู มีความเก่งกล้าด้านการทำของขลังและปลุกขี้กิ้งให้ชาวบ้านเช่า และที่สำคัญหลวงตาเต๋ทำของขลังให้คนเช่าเพื่อเอาเงินเข้าตัวเอง ไม่ได้บำรุงศาสนาแต่อย่างใด หลวงตาเต๋เป็นตัวอย่างของพระสงฆ์ที่ยังหลงในอวิชชา หลวงตาเต๋เป็นพระที่พยายามสร้างความศรัทธา มอมเมาชาวบ้านเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนอย่างไม่ละอายต่อบาปทศความเป็นพระสงฆ์

อุปนิสัยการเลี้ยงงูเห่าเป็นสัตว์เลื้อยนั้น คล้ายคลึงกับพอมด หมอผี แสดงให้เห็นว่า หลวงตาเต๋นอกจากจะคลุกคลีกับเดรัจฉานวิชาแล้วยังชอบเลี้ยงสัตว์เดรัจฉานอย่างงูเห่า และหลวงตาเต๋ก็คือ “งู” อีกตัวหนึ่งในพุทธศาสนาที่ผู้เขียนต้องการสื่อ

บทสรุปของตัวละครหลวงตาเต๋ ช่วยเน้นย้ำให้เห็นความโหดร้ายของหลวงพ่อเนียนมากยิ่งขึ้น เมื่อหลวงตาเต๋ รู้เห็นว่าหลวงพ่อเนียนกับพระจันทร์มีความสัมพันธ์กัน หลวงพ่อเนียนจึงฆ่าหลวงตาเต๋เพื่อปกปิดความลับเรื่องความนิยมทางเพศของตน อีกทั้งยังสร้างประโยชน์จากศพหลวงตาเต๋ด้วยการฉีดยาให้ศพไม่เน่า ทำให้ผู้คนหลั่งไหลมาชมอภินิหารศพไม่เน่า และปลุกเสกกระดูกหลวงตาเต๋ให้ประชาชนบูชา การสร้างตัวละครเช่นนี้ยังขบขันให้ผู้อ่านเข้าใจและมองเห็นเลวร้ายของพระสงฆ์ที่ผู้เขียนต้องการตีแผ่มากยิ่งขึ้น

ด้านสัญลักษณ์ในเรื่อง วิมล ไทรนิมิต ใช้งูเหลือม และงูเห่า เป็นสัญลักษณ์ตลอดทั้งเรื่อง โดยใช้กลวิธีเทียบเคียงกับเหตุการณ์ในเรื่องแบบคู่ขนาน (Parallel) ผู้เขียนสร้างภาพของ “งูเหลือม” กับหลวงพ่อเนียนในลักษณะคู่ขนานกัน ลักษณะของหลวงพ่อเนียนนั้นเป็นเจ้าอาวาสหนุ่ม ผิวพรรณสะอาด ผุดผ่อง ใบหน้าอ้มเอิบ ชาวบ้านต่างวิจารณ์ลักษณะของหลวงพ่อเนียนว่า

“ท่านงามจริงๆ ผิวพรรณผุดผ่อง ราศีสุกปลั่ง ใบหน้าอ้มเอิบ

ท่านทำบุญไว้ดีชาตินี้ถึงงามนัก”

ท่าทางสำรวมดีจัง เห็นมัย ยิ้มสวยยิ่งกว่าผู้หญิงอีก”

(วิมล ไทรนิมิต. 2550ก: 28) [3]

จากข้อความข้างต้น ผู้เขียนเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะของหลวงพ่อเนียนกับงูเหลือมว่า มีความเหมือนกันในฉากต่อๆ มาว่า

มีคืนหนึ่งที่ยี่สิบเห็นงูบนตักพระประธานมี
งูเหลือมสองตัว เลื้อยลงมาบรรจบกันที่หน้าตัก...
มือที่วางบนตักนั้นเป็นห้วงค่อยๆ ชูสูงขึ้น ตั้งท่า
เตรียมฉกทุกอย่าง เขามองที่ใบหน้า-ใบหน้านั้น
กลับอึ้งเอิบอ่อนโยน สายตาฉายแววปราณี

(วิมล ไทรนันทวล. 2550ก: 215) [3]

ลำตัวสีเหลืองมีวงดำข้างลำตัวนั้นสะท้อน
แสงแดดเงาบาบเหลืองอร่ามราศีจากลำตัวอ้วนท้วน
สมบูรณ์

(วิมล ไทรนันทวล. 2550ก: 265) [3]

งูที่นำกล้วที่สุดคืองูที่สงบเสงี่ยมเชื่องช้า
ดูไม่มีพิษไม่มีภัยอย่างงูเหลือมนี้เอง

(วิมล ไทรนันทวล. 2550ก: 268) [3]

เห็นได้ว่า วิมลกล่าวถึงลักษณะของหลวงพ่อ
เนียนและงูเหลือมเทียบเคียงกันทั้งมีราศี อ้วนท้วน
สมบูรณ์ อึ้งเอิบ สงบเสงี่ยมสำรวม เหมือนกัน

การใช้งูเหลือมสื่อถึงพฤติกรรมของหลวงพ่อ
เนียน เห็นได้อีกครั้ง คือเหตุการณ์ที่ยี่สิบบังเอิญ
เห็นงูเหลือมกินลูกหมูที่เขาเลี้ยงไว้ โดยที่ยี่สิบ
ไม่ทันคิดระวังมาก่อน

เมื่อเจ้าท่อนขนาดโค่นขายาวเกือบสามวา
นอนอาบแดดอย่างสบาย ลำตัวสีเหลืองสะท้อน
แสงแดดเป็นเงาบาบเหลืองอร่าม ราศีจาก
ลำตัวอ้วนท้วนสมบูรณ์ ทำให้เขานึกถึงสีเหลือง
ของอะไรสักอย่างหนึ่ง มันเหลืองเหมือนอะไร
หนอ เขาจ้องมันอย่างโกรธแค้น ... งูที่นำกล้ว
ที่สุดสำหรับเขาคือ งูพิษ เช่น งูเห่าหม้อ งูเห่าหม่น
งูเห่าดำ งูแมวเซา งูจงอาง งูสามเหลี่ยมบัดนี้
เขารู้แล้วว่างูที่นำกล้วที่สุดคืองูที่ดูสงบเสงี่ยม
เชื่องช้า ดูไม่มีพิษมีภัยอย่างงูเหลือมนี้เอง ลูกหมู
ที่อุตสาหซื้อมาเลี้ยงดูอย่างดี ตั้งใจจะเอาไว้
ทำพันธุ์บัดนี้กลายเป็นเหยื่อของเจ้างูเหลือมที่ทำตัว
สงบเสงี่ยมนี้เสียแล้ว เขานึกโกรธตัวเองที่ไม่ใส่ใจ

ไม่นึกถึงมันเสียแต่แรก ยิ่งคิดเขาก็ยิ่งแค้น “มึงฉก
ของกูไปกินหน้าด้านๆ”

(วิมล ไทรนันทวล. 2550ก: 268) [3]

การใช้คำว่า “งูสีเหลือง” มีนัยยะบอกสื่อ
ถึงพฤติกรรมของพระสงฆ์ที่อาศัยผ้าเหลือง
กอบโกยผลประโยชน์ใส่ตัวอย่างไรความละอาย
ในขณะเดียวกันก็ไม่มีใครระแวงระวังหรือ
สงสัยในพฤติกรรม พระสงฆ์ยังคงเป็นที่เคารพ
ของชาวบ้านทั่วไป ทำให้สามารถตีความชื่อของ
หลวงพ่อ “เนียน” ว่าสอดคล้องกับพฤติกรรม
ของตัวละครในเรื่อง ที่ทำเรื่องชั่วร้ายได้อย่าง
“แนบเนียน”

วิมล ไทรนันทวล ยังสร้างเหตุการณ์ให้ผู้อ่าน
เห็นถึงพฤติกรรมอันเลวร้ายของพระสงฆ์อย่าง
ต่อเนื่อง โดยเมื่อผู้เขียนบรรยายถึงเหตุการณ์
ที่หลวงพ่อเนียนฆ่าหลวงตาเตแล้ว ผู้เขียนก็ได้
สร้างเหตุการณ์ให้ยี่สิบเห็นงูเหลือมกินงูเห่า
ซึ่งเป็นสัตว์เผ่าพันธุ์เดียวกัน ดังข้อความที่ว่า

ภาพนั้นคืองูเหลือมขนาดขากำลังกระดืบงูเห่า
ขนาดแขนเข้าไปในลำคอของมัน...เขาชนลูกเกรียว
สะท้านเยือกทั้งตัว เป็นครั้งแรกในชีวิตที่เห็นงูกินงู
บัดนี้เขาบอกตัวเองได้ว่าสัตว์ที่โหดเหี้ยมที่สุดก็คือ
งูเหลือมนี้เอง มันกินได้แม้กระทั่งเผ่าพันธุ์เดียวกัน

(วิมล ไทรนันทวล. 2550ก: 285) [3]

จากเหตุการณ์นี้ เป็นการจงใจสร้างเหตุการณ์
เชื่อมโยงให้เห็นว่า นอกจากพระสงฆ์จะแสวงหา
ผลประโยชน์และฉ้อฉลชาวบ้านที่นับถือพระพุทธ
ศาสนาแล้ว บางครั้งพระสงฆ์ก็โหดเหี้ยมพอที่จะ
ทำร้ายพระสงฆ์ด้วยกันเอง ดังที่หลวงพ่อเนียนฆ่า
หลวงตาเต พระร่วมวัดนั่นเอง

พฤติกรรมของพระสงฆ์ในเรื่อง ไม่ว่าจะเป็น
หลวงพ่อเนียน พระจันทร์ หรือหลวงตาเต
คือภาพของพระสงฆ์ที่ลุ่มหลงมัวเมาในตัณหา
อาศัยศรัทธาของชาวบ้านหาเงินเพื่อผลประโยชน์

ของตนเอง หลวงพ่อเนียนอ้างว่าทำเพื่อวัด
เพื่อชาวบ้าน แต่สุดท้ายก็ทำให้ตนเองสบาย
เพื่อชื่อเสียงของตนเอง ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อคือ
ชาวพุทธทั้งหลายดังที่วิมล กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

ประชาชนยังหลงใหลมาเหมือนน้ำป่า
มานมัสการหลวงพ่อกินคน
มาเข้าผงหลวงพ่อเต๋
มานมัสการหลวงพ่อเนียน
มาชื่นชมบารมี
มาเพื่อรับประพรมน้ำมนต์
มาเพื่อเจิมหน้าผาก
มาเพื่อรับน้ำมนต์ไปอาบ
มาเพื่อรับการทายทัก
“โยมเป็นผู้มีลักษณะดี
“มีใจอันเปี่ยมกุศล”
“ชาติก่อนสร้างบุญไว้ดี”
“ทำชาตินี้ไว้เผื่อชาติหน้า”
มาเพื่อซื้อบุญกุศล
ซื้อสิริมงคลไปไว้บ้าน
ด้วยเหตุนี้ตัวเลขในบัญชีของท่านเจ้า
อาวาสจึงเพิ่มพูนอย่างรวดเร็ว...
(วิมล ไทรนันทวล. 2550ก: 246) [3]

เห็นได้ว่าผู้ได้รับประโยชน์ทั้งหมดคือพระสงฆ์
ตัวละครพระสงฆ์ทั้งหมดในเรื่องคือหลวงพ่อนเนียน
พระจันทร์ และหลวงตาเต๋ ล้วนเป็นตัวละคร
ที่ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าแท้ที่จริงแล้วคนที่อยู่ในผ้าเหลือง
ก็กิเลสหนาไม่น้อยกว่าชาวบ้านเหมือนกัน

ตัวละคร “ผู้มีศีล” อีกประเภทหนึ่ง คือ ตัว
ละครข้าราชการหรือผู้สวมชุดเครื่องแบบสีทากี้
ก้านนฤฤทธิ์ ซึ่งนับว่าเป็น “ผู้มีศีล” ซึ่งเป็นข้าราชการ
และควรเป็นที่พึ่งแก่ประชาชน ผู้เขียนสร้างตัวละคร
ตัวนี้ขึ้นมาให้เป็นผู้มีบทบาททางสังคม อาจกล่าว
ได้ว่าหลวงพ่อนเนียนคือผู้มีอำนาจในฝ่ายบรรพชิต
ส่วนก้านนฤฤทธิ์คือผู้มีอำนาจในฝ่ายฆราวาส

ก้านนฤฤทธิ์เป็นตัวละครที่นึกถึงผลประโยชน์
ของตนเองตลอดเวลา เขาอาศัยความน่าเลื่อมใส
ของเจ้าอาวาสเป็นฐานอำนาจให้ตนก้าวไปสู่
ตำแหน่งทางการเมือง ดังข้อความที่ก้านนฤฤทธิ์
เจรจาต่อรองผลประโยชน์กับหลวงพ่อนเนียนว่า

“...ผมอยากให้หลวงพ่อช่วยบอกแซกที่มา
หาหลวงพ่อว่า ถ้าเลือกผู้แทนสมัยหน้านี้ขอให้
เลือกผม ผมเห็นว่าหลวงพ่อนั้นจะช่วยผมได้
เพราะคนที่จะมาหาหลวงพ่อนั้นมากันทุกหัวระแหง
หลวงพ่อนะเป็นศูนย์รวมของคนทั้งจังหวัด ทั้งภาค
หรือ ทั้งประเทศก็ได้ หลวงพ่อพูดคำเดียว
เท่านั้นทุกคนเขาเชื่อหลวงพ่อหมด”

ท่านเจ้าอาวาสยิ้ม “จะให้ฉันเป็นหัวคะแนน
เชียรวี ค่าหัวคะแนนแพงนะ”

ก้านนฤฤทธิ์หัวเราะเอาใจ “หลวงพ่อกงเมตตา
ผม”

“ค่าหัวคะแนนนะ สร้างศาลการเปรียญ
สักหลังได้ไหมล่ะ” ท่านยิ้มๆ

“ถ้าผมได้ละก็ ทันทีเลยครับ แล้วต่อไป
ถ้าหลวงพ่อสร้างอะไร ผมยินดีรับใช้เต็มที่”

(วิมล ไทรนันทวล. 2550ก: 264) [3]

ก้านนฤฤทธิ์เป็นตัวละครที่ทำทุกอย่าง
เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง เขากับเจ้าอาวาส
มักจะเจรจากันในลักษณะ “ยื่นหมูยื่นแมว”
หรือ ผลประโยชน์ต้องแลกด้วยผลประโยชน์
โดยผู้ที่เป็นเครื่องมือของก้านนฤฤทธิ์กับเจ้าอาวาส
ก็คือชาวบ้านในตำบลโคกพระนางที่มากันรู้ตัว
นั่นเอง

นอกจากนี้ ก้านนฤฤทธิ์ยังใช้ศตถาบรรดาศักดิ์
และอำนาจที่ตัวเองมีอยู่เป็นเครื่องมือในการ
กอบโกยผลประโยชน์ทางด้านดินทากามารมณ
ด้วยการแย่งชิงคนรักของคนอื่นมาเป็นของตนเอง
ก้านนฤฤทธิ์นั้นใช้ปัญญาในทางที่ผิดตลอดทั้งเรื่อง
เขาไม่สามารถระงับความ “อยาก” ไว้ได้เลย
เห็นได้ว่าตัวละครมักพูดเสมออยากได้อะไร
ก็ต้องได้ เพราะตนเองเป็นถึงก้านนและมียเงิน

ทองมากมาย กำหนดฤทธิ์อยากได้เดยนองแดง เป็นภรรยาอีกคน เขาก็ใช้วิธีข่มขืนอย่างป่าเถื่อน หรือการตบตีแต่งภรรยาของตนเองอย่างโหดเหี้ยม แสดงให้เห็นว่าตัวละครตัวนี้ไม่สามารถระงับ ความโกรธ ความต้องการ และกิเลสตัณหา ของตนเองได้เลย

ก้านนฤทธิ์ เป็นตัวละครที่เป็นตัวแทน ของบุคคลในสีภากี่ที่ใช้อำนาจในการกอบโกย ผลประโยชน์เพื่อตนเอง ขาดสติ ขาดความยับยั้ง ชั่งใจ และไม่ละอายเกรงกลัวบาป ซึ่งสามารถ ตีความได้ว่าผู้เขียนต้องการสื่อให้ผู้อ่านเห็นความ ป่าเถื่อนและความเสื่อมทรามของพฤติกรรมคนมีสี ทั้งในวัดหรือนอกวัดนั่นเอง

เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้เขียนเสนอทัศนะในแง่ลบ ผ่านตัวละครพระสงฆ์และข้าราชการในเรื่อง บุคคล มีสีเหล่านี้ล้วนเป็น “ฝ่ายกระทำ” เอาไว้เอาเปรียบ ชาวบ้านที่เป็น “ฝ่ายถูกกระทำ” วิมล ไทรนิ่มนวล สร้างตัวละครชาวบ้านในตำบลโคกพระนางให้มี ลักษณะยากจน การศึกษาน้อย ดำรงชีวิตท่ามกลาง สภาพแวดล้อมที่แร้นแค้น รายได้จากการเกษตร กรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักนั้นไม่สามารถทำให้ชาว บ้านมีชีวิตที่สุขสบายได้ ชาวบ้านจึงหันหน้า มาพึ่งพาศาสนา ทำบุญ และหวังว่าผลบุญจะส่งผลให้มีชีวิตที่สุขสบายในวันหน้า หรือชาติภพหน้า ซึ่งความหวังและความเชื่อของชาวบ้านนี้เองสร้าง ผลประโยชน์ให้พระสงฆ์อย่างมหาศาล

ยี่สุน์เป็นตัวละครที่มีลักษณะนิสัยแตกต่าง จากตัวละครอื่นในเรื่อง เขาเป็นตัวละครที่ผู้เขียน ใช้เป็นกระบอกเสียงกล่าวเตือนสติตัวละครตัว อื่นๆ ในเรื่องการทำบุญที่เกินกำลัง และชี้ให้เห็น “งูเห่าล่อม” ที่คอยฉกชิง กอบโกยผลประโยชน์ ยี่สุน์ต่อสู้กับอำนาจของหลวงพ่อเนียน เขาต้องการพิสูจน์ความเลวร้ายของหลวงพ่อเนียน โดยการตัดเศียรพระประธาน เพื่อแสดงให้เห็นว่า พระประธานไม่ได้กินคนดังที่หลวงพ่อเนียน สร้างสถานการณ์ขึ้นเอง แต่หลวงพ่อเนียนให้ เหตุผลกับชาวบ้านว่าที่พระประธานไม่กินยี่สุน์นั้น

เพราะหลวงพ่อเนียนได้ใช้ตะปูดอกปาก พระประธานไว้แล้ว ชาวบ้านทุกคนเชื่อ และเพิ่มบารมีให้หลวงพ่อเนียน ขณะที่ยี่สุน์ ถูกจับและถูกประณามจากชาวบ้าน

การต่อสู้กับคนมีสีของยี่สุน์ที่เป็นตัวแทน ของผู้ถูกกระทำนั้น นับว่าพ่ายแพ้อย่างสิ้นเชิง ซึ่งสะท้อนทัศนะของผู้เขียนว่า ชาวบ้านหรือ ประชาชนไม่มีสิทธิ์หรืออำนาจใดๆ ที่จะต่อรองกับ ผู้มีสี และยังคงต้องถูกเอาเปรียบต่อไป

โคกพระนาง : คนในผ้าเหลืองและคน ในสีภากี่มีสีสองแฉก

โคกพระนาง เป็นนวนิยายภาคต่อจากเรื่อง งู เหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลโคก พระนางเช่นเดิม เรื่อง โคกพระนาง นี้ ตัวละครเอกในเรื่องคือ “บัวลอย” ต้องต่อสู้กับภัย ธรรมชาติ คือน้ำเหนือไหลบ่า ขณะเดียวกัน ต้องเผชิญกับการเอาเปรียบของบุคคล ชนนำในสังคม ไม่ว่าจะเป็นหลวงพ่อเนียน พระจันทร์ สารวัตรตำรวจ หรือเจ้าแกล้งโรงสี ที่คอยขูดรีดขูดเนื้อ และฉกฉวยผลประโยชน์จาก เขาตลอดเวลา

ในด้านโครงเรื่อง ผู้เขียนชี้ให้เห็นความ เลวร้ายและสภาพการฉ้อฉลอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยผูกเรื่องให้การเอาเปรียบเกิดขึ้น เป็นทอดๆ เหตุการณ์แรกบัวลอยต้องเผชิญกับ ปัญหาเงินขาดมือจนต้องไปยืมเงินจากพระจันทร์ และถูกขูดรีดขูดเนื้อจากดอกเบี๋ย แต่เขากียอม จำนนเพราะไม่กล้าโกงพระ เหตุการณ์ต่อมาคือ เมื่อลูกสาวเขาถูกรถบรรทุกชนตาย เขาต้องถูก ผู้มีอำนาจโกงเงินค่าศพลูกสาว และเหตุการณ์ ที่สาม บัวลอยกลับมาถึงบ้านและพบว่าไก่ของ เขาหายไป เขานึกว่าตะกวดคาบไปกินแต่ที่จริง แล้วภรรยาของเขาบริจาคให้ผู้ใหญ่ นำไป ประกอบอาหารเลี้ยงข้าราชการที่อำเภอ ทั้งเงิน และสัตว์เลี้ยงของบัวลอยหายไปโดยไม่รู้เนื้อรู้ตัว จนชีวิตของเขาสูญสิ้นทุกอย่าง

ตัวละครผู้มีสีในเรื่องนี้ยังคงเป็นพระสงฆ์และข้าราชการ ที่ลักษณะชั่วร้ายและเอารัดเอาเปรียบชาวบ้าน ดังเช่น สารวัตรตำรวจ ที่อาสาทำหน้าที่ดูแลเรื่องค่าชดเชยที่ถูกบัวลอยถูกรถบรรทุกชน สารวัตรในเรื่องนี้มีลักษณะ “นายตำรวจวัยกลางคนรูปร่างอ้วนท้วน นั่งอยู่บนเก้าอี้หนังมียี่ห้อ (วิมล ไทรนิมนวล. 2550: 53) [4] ลักษณะของสารวัตรที่วิมลให้ภาพไว้นั้นเป็นลักษณะของผู้มีอันจะกิน (โก่งกินจนอ้วนพี) การพูดจาชั้นอาสารช่วยเหลือของสารวัตรนั้นดูดีเหมือนห่วงใยประชาชน และรักความยุติธรรม เช่น

“คือจ๊ะเนะ คดีรถบรรทุกที่ชนลูกคุณนะ เราได้ติดต่อเจรจาอยู่กับเจ้าของรถบรรทุกแล้ว ซึ่งเขาก็ออมร่วมมือแต่โดยดี เขายินดีจ่ายให้คุณสองหมื่น ...แต่ผมบอกว่าคุณสองหมื่นมันน้อยไป คิดดูสิ กว่าพ่อแม่จะเลี้ยงมาโตเท่านี้มันหมดเป็นแสนๆ สองหมื่นคุ้มกันที่ไหน...เจ้าของรถบรรทุกบอกว่าเพิ่มให้อีกห้าพันแต่ผมว่ามันยังน้อยไป ก็เห็นใจคุณนั่นแหละ เสียลูกไปทั้งคน เงินสองหมื่นไม่คุ้มกันหรอก ผมบอกว่าไม่เห็นแก่เจ้าทุกข์ก็เห็นแก่ผม... เจ้าของรถเกรงใจเลยให้สามหมื่น”

(วิมล ไทรนิมนวล. 2550: 54) [4]

จากคำพูดของสารวัตร ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นพฤติกรรมของข้าราชการเหล่านั้นที่มีพฤติกรรมสวนทางกับคำพูด เพราะความจริงแล้วสารวัตรได้เงินค่าทำศพลูกสาวบัวลอยมาห้าหมื่นบาทแต่จ่ายให้บัวลอยเพียงสามหมื่นบาท การกระทำของสารวัตรจึงสะท้อนลักษณะข้าราชการที่ยักยอกผลประโยชน์ของประชาชนมาเป็นของตนเอง

พระจันทร์ ที่ผู้อ่านรู้จักลักษณะนิสัยดีอยู่แล้วจากเรื่อง ภู ก็ปรากฏในเรื่องนี้ ในเรื่อง โคกพระนาง หลวงพ่อเนียมมอบหมายให้พระจันทร์ดูแลเรื่องเงินของวัด พระจันทร์เป็นผู้

ปล่อยเงินกู้และเก็บดอกเบี้ยจากชาวบ้าน บทบาทของ พระจันทร์ในเรื่องนี้ใช้ความเป็นพระสงฆ์ฉ้อฉลเงินจากชาวบ้าน ดังเช่น เหตุการณ์ที่บัวลอยจำเป็นต้องจ่ายดอกเบี้ยสามเดือนทั้งที่เขายืมเงินไปเพียงหนึ่งเดือนเท่านั้น พระจันทร์อ้างว่าดอกเบี้ยที่ได้จะนำไปพัฒนาวัด และหากใครโกงเงินพระผู้นั้นย่อมบาป ทำให้บัวลอยจำต้องยอมจ่ายดอกเบี้ยที่แพงกว่ากฎหมายกำหนด พฤติกรรมของพระจันทร์ สะท้อนลักษณะพระสงฆ์ที่ฉ้อฉลชาวบ้านอย่างแนบเนียน โดยหยิบยกเรื่องบาปบุญมากล่าวอ้าง

ในเรื่อง โคกพระนาง วิมล ไทรนิมนวล ใช้ “เหยีย” เป็นสัญลักษณ์สื่อแทนพฤติกรรมของพระสงฆ์ ข้าราชการ รวมถึง ผู้ที่มีฐานะร่ำรวยในสังคมแต่กลับเอาเปรียบคนจน ดังเช่น เจ้าพ่อขาม หรือเจ้าแกล้งโรงสี โดยผู้เขียนใช้กลวิธีเทียบการสร้างเหตุการณ์คู่ขนาน (Parallel) ดังเช่น ตอนที่โก่งของบัวลอยเหลือน้อยเต็มทีเพราะถูกพวก “เหยีย” แอบคาบไปกิน ดังข้อความว่า

“พลันนั้นเขาเห็นมันอยู่ใกล้ตัวเขาตัวเอง เขานึกชมที่มันสามารถปรับเปลี่ยนสีสันพรางตาได้แนบเนียน จนสายตาเขาแยกไม่ออก ระหว่างตัวมันกับสิ่งที่มันอาศัยอยู่

แต่เขาเห็นมันแล้ว...และเห็นตัวเองพร้อมไปด้วย เขาไม่แตกต่างไปจากมัน..มันจะกบดานอยู่ตรงไหน ในผืนน้ำ บนแผ่นดิน หรือในจิตใจของเขาเอง ...เขารู้แล้วว่าคนธรรมดาอย่างเขา ไม่อาจจะแยกออกจากพวกมันไปมีชีวิตตามลำพังได้และเมื่อจำเป็นต้องอยู่ร่วมกับมัน เขาก็ต้องพยายามรู้เท่าทันมันเท่าๆ กับที่ต้องรู้เท่าทันตัวเอง เพื่อจะได้ไม่เผลอเผลอไปผสมโรงกับมัน”

(วิมล ไทรนิมนวล. 2550: 103-104) [4]

บัวลอยสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต และในตอนท้ายบัวลอยก็ได้ตระหนักว่า “เหยีย” คือสัตว์ที่คอยฉกทุกสิ่งทุกอย่างของเขาไป

และมันอยู่รอบๆ ตัวเขาเอง เห็นได้ว่าผู้เขียนต้องการชี้ให้ผู้อ่านเห็นทัศนะที่มีต่อเหล่าพระสงฆ์และ ข้าราชการในเชิงเปรียบเทียบกับตัว “เหี้ย” ที่อยู่กลมกลืนปะปนกับคนในสังคมอย่างแยกไม่ออก และชี้ให้เห็นว่าตัว “เหี้ย” นี้เป็นสัตว์ที่อาจบิดานอยู่ในใจของมนุษย์ทุกคน เมื่อใดที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมจิตใจให้หลุดจากอำนาจกิเลสได้ สัตว์ตัวนี้ก็จะถูกปล่อยออกมาเพื่อทำในสิ่งที่ชั่วร้าย

บทสรุปของนวนิยายสองเรื่องนี้ วิมล ไทรนิมนวล ยังคงใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์แทนความเลวร้ายของพระสงฆ์และข้าราชการ การใช้สัญลักษณ์เปรียบเทียบนั้นวิมล ไทรนิมนวล ได้นำมาใช้เหมือนเรื่อง “งู” เพียงแต่เปลี่ยนจาก “งู” เป็น “เหี้ย” ฉากของเรื่องก็ยังคงเป็นที่เดิม ส่วนตัวละครที่เป็นผู้ถูกกระทำก็ถูกกระทำอยู่เช่นเดิม ยังคงต่อสู้กับความโหดร้ายของธรรมชาติและ ความโหดร้ายจากมนุษย์ด้วยกันเอง

สรุป

เมื่อนำเรื่อง งู และ โคภระนาง มาพิจารณารวมกันจะเห็นแนวคิดหลักในนวนิยายสองเรื่องของวิมล ไทรนิมนวล เรื่องปัญหาการเอารัดเอาเปรียบ การฉ้อฉลคดโกงของคนที่รวยกว่า และคนรวยเหล่านี้ก็ไม่เคยหยุดยั้งการกระทำของตนตรงกันข้ามกลับใช้ความด้อยโอกาสของคนจนนั้นมาเอารัดเอาเปรียบตลอดเวลา โดยไม่เคยมีความละอายใจแต่อย่างใด ผู้เขียนนำเสนอด้วยน้ำเสียงเชิงเสียดสีว่าโลกนี้เป็นโลกของคนมีฐานะทางสังคมที่ดีเท่านั้น ที่จะพบความสุขสบายไปตลอดชีวิตจากความฉลาดของตนเอง ในขณะที่มีคนยากจนเป็นผู้คอยกระทำสิ่งต่างๆ ที่เป็นผลประโยชน์อย่างมากมาให้

การสร้างตัวละครในนวนิยายสองเรื่องนี้ มีลักษณะการแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจน คือ ผู้กระทำ ได้แก่ พระสงฆ์ ข้าราชการ ผู้มีอำนาจในสังคม และตัวละครที่เป็นฝ่ายกระทำนี้ก็มีลักษณะนิสัยเลว

ร้ายตลอดทั้งเรื่อง ซึ่งเป็นการเสนอให้เห็นทัศนะที่มีต่อบุคคลเหล่านี้ในด้านลบเพียงด้านเดียว ตัวละครอีกฝ่ายคือ ผู้ถูกกระทำ ได้แก่ ชาวบ้าน และคนยากคนจน ที่รู้ไม่เท่าทันการเอาเปรียบของพระสงฆ์และข้าราชการ ไม่มีพลังอำนาจในการต่อสู้และต่อรอง ยังคงต้องจำยอมและอดทนต่อไป การสร้างตัวละครในลักษณะนี้ทำให้นวนิยายทั้งสองเรื่องของวิมล ไทรนิมนวล ขาดความน่าติดตาม เพราะผู้อ่านสามารถคาดเดาความคิดและนิสัยของตัวละครได้ล่วงหน้า เป็นการเสนอทัศนะเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ในมุมมองที่จำกัดและไม่เห็นพัฒนาการหรือความเปลี่ยนแปลงในตัวละครมากนัก

ประเด็นเรื่อง สัญลักษณ์ นวนิยายสองเรื่องนี้ มีกลวิธีการใช้สัญลักษณ์ในลักษณะเดียวกันคือการสร้างเหตุการณ์คู่ขนาน (Parallel) เพียงแต่เปลี่ยนจากการใช้งูมาเป็นเหี้ย ซึ่งการใช้พฤติกรรมสัตว์ทั้งสองชนิดมาเปรียบเทียบพฤติกรรมอันเลวร้ายของคนมีสินนั้น นับว่ามีความเหมาะสมกับสภาพฉากในท้องเรื่อง ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นฉากท้องทุ่งในชนบทที่สัตว์สองชนิดนี้มักกลักรอบกินสัตว์เลี้ยงของชาวบ้านเสมอ

การสร้างฉากในนวนิยายสองเรื่องนี้มีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตของตัวละคร และส่งผลต่อเหตุการณ์ในเรื่อง กล่าวคือ การที่วิมล ไทรนิมนวล นำเสนอภาพตำบลโคภระนางในเรื่อง งู ที่เต็มไปด้วยความแห้งแล้งกันดารไม่สามารถปลูกพืชผลได้ได้หรือภาพไร่นาที่เต็มไปด้วยน้ำท่วมเจิ่งนองใน โคภระนาง ทำให้เห็นทัศนะของวิมล ไทรนิมนวลว่า สภาพแวดล้อมรอบตัวของมนุษย์นั้นเต็มไปด้วยความโหดร้าย ทำให้มนุษย์ไม่สามารถพึ่งพาธรรมชาติได้ ภาพความอุดมสมบูรณ์ในอดีตนั้นหายไป สภาพแวดล้อมที่บีบคั้นนี้ย่อมมีผลจิตใจของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ต้องการที่พึ่งพาแสวงหาทุกวิถีที่จะเอาชีวิตรอด ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญที่เกินกำลังทรัพย์ ด้วยหวังว่าผลบุญจะส่งผลให้ชีวิตในวันข้างหน้าสุขสบาย การยอมลดศักดิ์ศรีไป

กู่หนี่ยืมสินจากนายทุน หรือการยอมทำทุกอย่าง เพื่อแลกกับเงินทองและความสะดวกสบาย เป็นต้น

วิมล ไทรนันทน์ มีทัศนะต่อสังคมไทยว่ายังคงเต็มไปด้วยปัญหา สังคมยังมีคนชั่วอีกมากมาย และที่สำคัญ สังคมยังไม่มีบุคคลหรือสถาบันใดๆ ที่จะแก้ไขปัญหเหล่านี้ได้ แม้แต่สถาบันศาสนาที่ควรจะเป็นผู้ช่วยแก้ปัญหาด้านจริยธรรม ก็ยังคงทำหน้าที่ของตนได้ไม่สมบูรณ์ พระสงฆ์

ยังคงมีขอบเขตทางปัญญาไม่ต่างชาวบ้านทั่วไป ข้าราชการไม่สามารถเป็นที่พึ่งของชาวบ้านได้ เรื่องราวที่เกิดขึ้นในนวนิยายสองเรื่องนี้จึงเป็นอีกหนทางหนึ่งในการกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่าน หรือคนในสังคมรับรู้ ช่วยแก้ไขปัญห และไม่เพิกเฉย ปล่อยให้บุคคลเหล่านี้กระทำการที่ไม่เหมาะสมได้ตามอำเภอใจ

เอกสารอ้างอิง

- [1] วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2531). *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- [2] วินิตา ดิถียนต์. (2529). บทบาทของงูสือเหลืองในศาสนา. ใน *ปากไกววรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- [3] วิมล ไทรนันทน์. (2550ก). งู. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สามัญชน.
- [4] ----- . (2550ข). *โคกพระนาง*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สามัญชน.